והלכתא כרב חמא. מור"ת דהלכתא נמי כר"נ בטרשא מדקאמר לקמן (דף סח.) לית הלכתא כטרשא מכלל דבהנך הוי הלכתא והא דנקט הכא הלכתא כרב חמא לא אתא לאשמועינן אלא לאפוקי דרב פפא והיינו טעמא דר"נ לא שרי אלא בדלא קץ אבל רב פפא ורב חמא איירו אפילו בקץ או כשהשער קנוע דהוי כקץ ורב פפא אשינויא דרב נחמן קאי דשאני הכא דקץ לה ולא גרסי' במילתא דרב פפא טרשא דידי ודאי שרי דמשמע לישנא דודאי דיותר שרי מדרב נחמן אלא גרסינן טרשא דידי שרי ואי גרס ליה איכא למימר דלסברא דרב פפא דלא אזיל בתר לוקח שרי טפי אבל לפי האמת דרב נחמן שריא ודרב פפא אסור וכן פסק רב האי גאון בשער מ"ב דהלכתא כטרשא דרב נחמן [א] אך פירש טרשא דר"נ בע"א ממה שאנו מפרשים:

רב הונא אמר מוכר אוכל פירות כו'. ולא רצו לפרש לוקח אוכל פירות וכדאמר ליה אדעת קנויה לך מעכשיו וזוזי ליהוי הלוואה גבך כדבסמוך דאמתני' קיימי דקתני הבא מעות וטול את שלך ומשמע להו וטול את שלך זכי את שלך וקני מקחך דע"י הבאת מעות קני מעתה או למפרע ולא משמע להו טול את שלך שכבר קנית אלא שכתורת משכון נשאר בידו: **לא** תמכרם **אלא** לי בדמים הללו אסור. מה שפירש בקונטרס פסק לו דמיס מועטין להוסיף על מעות הללו להעמידה בידו אם בא למוכרה משום דלאו אורחא דמילתא הוא שימחול לו לגמרי בדמי הלואה דלמה יעשה כן לטוב לו שתהא בתורת משכון שיפדה מתי שירצה ובחנם פירש כן דבלאו תוספת דמיס פוסק עמו להנמיתה בידו אם בא למוכרה דכשידחוק אותו מלוה ממעותיו ע"כ יהא זקוק לפדותה או למוכרה וא"ת אמאי אסרינן הכא והא תנן [ו]לקמן (ד' סה.) הלוהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלי הרי היא שלו ומסתמא אייני בלוקח בפחות משויה וכן משמע בגמרא (לקמן סו.) דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו וי"ל דלאמאי דמוקי לה [ז] [ח]מעכשיו א"ש דלא הוי הלואה ואפילו לתאן דמוקי לה בלא מעכשיו מ"מ התם הלוה היה יכול למכור מן השדה לאחר כנגד המלוה וליקח לעצמו המותר וכשהוא מניח לו כולה אינו עושה משום רבית אלא מילתא בעלמא הוא דעבד [ט](מלוה לגביה) שמחל לו בחנם: **לכשיהיו** לי מעות החזירם לי אסור. דלא כרבי יהודה ולא דמי למשכנתא בלא נכייתא (לקמן ד' סז:) דהכא אם לא יפדה אין זה מלוה אלא מכר אבל משכנתא יכולים לעולם לפדות או הוא או יורשיו אבל כאן נהי דהוא יכול לפדות יורשיו אין יכולין לפדות:

פטומי

והלכתא כרב חמא והלכתא [ה]כרבי אלעזר והלכתא כרבי ינאי דאמר [ג]מה לי הן ומה לי דמיהן: **מתני'** [א]מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות וטול את שלך אסור [ב]הלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכך היה ביתום בן זונין עושה ע"פ חכמים: **גמ'** מי אוכל פירות רב הונא אמר מוכר אוכל פירות רב ענן אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא דאמר לכי מייתית קני הא דאמר לכי מייתית קני מעכשיו תני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא פעמים ששניהם מותרין פעמים ששניהם אסורין ופעמים שהמוכר מותר ולוקח אסור ופעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור עני רבא בתריה [ג]פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור זוזך [ד]פעמים ששניהם אסורין דא"ל לכי מייתית קני מעכשיו [ה]פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לכי מייתית קני [ו]פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוזאי ליהוו הלואה גבך מאן תנא שניהם אסורין אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה הא אמר [ז]צד אחד ברבית מותר: [ח]משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשוייהן מותר מאן תנא בדמים הללו אסור אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברבית מותר: [ט]מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור לכשיהיו לך מעות אחזירם לך מותר: מאן תנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד בריבית מותר מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר רבא [י](רישא דלא א"ל מדעתיה) [יא]סיפא דא"ל מדעתיה: ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה קא עציב אמר ליה אמאי עציבת אי טרפו לה מינך מגבינא לך שופרא שבחא ופירי אמר אמימר

פטומי

והלכתא כר' אלעזר. דרבית קלולה יולאה בדיינין: **מתני'** ה"ג במתני' מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות וטול שלך: אסור. לעשות כן. ודוקא דאמר ליה לכי מייתית מותר המעות קנה מעכשיו לפיכך אסור לעשות כן שאם יאכל מוכר פירות בתוך כך לכשיבא זה המעות נמצא שהשדה קנויה לו מיום המכר וזה אכל הפירות בשכר המתנת מעותיו ואם יאכל לוקח פירות מעכשיו שמא לא יביא מותר המעות ויחזיר לו זה מה שקיבל ונמצא שלא היתה שדה קנויה לו דהא לכי מייתית קני מעכשיו אמר ליה והא לא אייתי ומעות הראשונות כמלוה בעלמא היו אבל מוכר וזה אכל פירות בשכרו: **גמ'** מי אוכל פירות. מכר וקבל מקצת מי אוכל פירות בתוך כך: **מוכר אוכל פירות.** לקמיה מוקי לה שפיר כדמפרש ולא פליגי כו': **משלשין.** מפקידין אותו ביד שליש אם יגמור מקחו יתנם ללוקח ואם לא יחזיר המוכר מה שקיבל ויטול פירותיו: **הא דאמר ליה לכי מייתית קני.** מוכר אוכל פירות שאין השדה קנויה לו אלא מכאן ולהבא ועד השתא דידיה אכל: **הא דאמר לכי מייתית קני מעכשיו.** אין זה אלא תנאי שאם יקיים תנאו יהא השדה קנוי לו מן היום ואם קיים תנאו נמצא שאכל המוכר פירות של לוקח עד עכשיו בשכר המתנת מעותיו: **תני רב ספרא.** ולא היה מפורש במשנה מתי שניהן מותרין ומתי אסורין ופי' רבא מסברא: **קני מהשתא כשיעור זוזך.** והשאר לכי מייתית קני. זה אוכל פירות קרקע המגיע לדמיס שנתן והמוכר אוכל השאר: **לכי מייתית קני.** הכל מעכשיו שניהם אסורין כדפריש לעיל: **לכי מייתית קני.** עד דמייתי שדה של מוכר הוא: **קני מעכשיו וזוזי ליהוו הלוואה גבך.** כיון דלקנייה מעכשיו הרי היא של לוקח ואם יאכל מוכר פירות בשכר המתנת מעות יאכלם: **גד אחד.** דלמא אתי לידי רבית דלמא לא אתי כילד אם מוכר אוכלם ולא גמר לוקח מקחו אין כאן רבית גמר יש כאן רבית הלכך דלא כרבי יהודה. אבל סיפא קתני מוכר מותר ולוקח אסור לוקח מותר מוכר אסור אפי' רבי יהודה מודה דהתם ודאי איכא רבית דכי אמר ליה לכי מייתית קני אין לו עכשיו בה כלום ואפילו גמר הלכך פירי דהשתא רבית הן אלא והיכא דאמר ליה קני מעכשיו וזוזי ליהוו הלוואה גבך הרי קנויה לו מעכשיו ואם יאכל מוכר פירות הרי הוא רבית: **משכן לו בית.** ברייתא היא: **בדמים הללו.** פסק לו דמיס מועטים להוסיף לו על מעות הלוואה להנמיתה לו אם בא למוכרה: **גד אחד.** האי נמי דלמא לא אתי לידי רבית דלא יבלה למוכרה לעולם ולרבי יהודה אם יבלה למוכרה מותר לזה לקבלה בדמים שפסק דמתחילת התנאי גד אחד הוא דהוה ברבית: **מכר לו בית.** ונתן לו כל דמיו: **ואמר לו.** מוכר ע"מ כן אני מוכר לך שכשיהיו לי מעות החזירם לי וטול מעותיך: **אסור.** דנמצא שאין זה מכר וכשאכל פירות שכר מעותיו עומד וטוטל: **לכשיהיו לך מעות אחזירם לך.** הלוקח אמר לו מאיליו כן: **מותר.** ולקמיה מפרש טעמא: **מאן תנא.** מאיסור קאי: ה"ג **דאמר ליה מדעתו.** אם אבלה אחזירם ולא שתתבעני בדין הלכך מותר דאי נמי חזר וקיבל מעותיו עד עכשיו שלו היתה וחזר ומוכרה לו אבל רישא שע"כ צריך להחזיר מעיקרא לגו מכר הוא: **שלא באחריות.** שאם יטרפנה בעל חוב שלי לא אחזיר לך כלום וכגון דפריש ליה הכי בהדיא בשטרא דאי מסתמא הא מוקמינא (לעיל ד' טו:) [יב]כשמואל דאמר אחריות טעות סופר: **מגבינא שופרא שבחא ופירי.** מעידית שבנכסי אפרע לך אף את השבח שתשבית והפירות שיטרפו ממך:

פטומי

עין משפט
נר מצוה

מו א מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ו וע"ש טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ד:
מז ב מיי' שם הלכה ד ועיי' בהגהות ומגיד משנה סמג שם טוש"ע י"ד סי' קסד סעיף ד:
מח ג מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ד:
מט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
נ ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
נא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז בהג"ה:
נב ז מיי' פ"ז שם הל' ז ועיי' בהגהות ומש"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קעב סעיף ד:
נג ח מיי' שם פ"ו הל' ה ופי"ח מהל' מכירה הל' יא סמג שם וסי' פב טוש"ע י"ד סי' קעד סעיף ז וטוש"ע מ"מ סי' רז סעיף ו:
נד ט מיי' פ"ו מהל' מלוה ולוה הלכה ה ופי"ח מהל' מכירה הל' יא סמג שם טוש"ע י"ד שם וטוש"ע מ"מ שם סעיף ז:

מסורת הש"ס

א) [לעיל סח: תמורה ו.], ב) [לעיל סג.], ג) [לעיל סב. וש"נ], ד) רש"ל מוחק זה, ה) [ל"ל כרבא], ו) פי' הא דרב פפא, ז) [הא תנן במתני' לעיל כל"ל], ח) [ל"ל במעכשיו], ט) ל"ל לגבי מלוה,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא וכו' ר"ל דלמאי דמוקי לה דא"ל קני מעכשיו ת"ש:

הגהות הגר"א

[א] תוס' סד"ה והלכתא. לך פירס כו'. נ"ב שפי' כענין טרשא דר"פ בתשרי כשער של ניסן ופריך מתתני' ומשני שיהיה השער אז ושתא לא יתייקר אז ודקאמר אם מעכשיו כו'. ודעת הרמב"ם ורמב"ן כדעת הרי"ף ועי' במלחמות וע' הג"א ד"ה אפילו:

פטומי מילי. אין אלו אלא דברי תנחומין בעלמא לפטם את לבו: **הא לא אמר ליה מדעתיה אסור.** אלמא על כרחיה מקיים תנאה לפיכך אינו מכר והוה ליה כרבית ולא אמרי' פטומי מילי נינהו הואיל ולא אתני מוכר: **מ"ל.** הא דרבא נעשה כאומר מדעתיה אתמר. הכי אמר רבא לעילו מאי שנא רישא מאי שנא סיפא אמר רבא סיפא כיון דבעי מוכר אתנויי ולא אתני והלוקח קאמר ליה מנפשיה נעשה כאומר ליה מדעתיה אחזירנה אם אלרנה ואע"ג דלא פרים מדעתיה כמאן דפרים דמי ואין עניו לכופו הלכך מ"ל אהדריהו השתא הוא דהדר זבין להו: **דכתב לה גיטא לדביתהו.** אלא חזקה ליכוס ולא כתב לה על תנאי אם מתי: **פטומי מילי.** אין אמירה זו קבלת תנאי אלא לנחמו ואם תרלה תנשא לאחר: **ואי לאו פטומי מילי מאי.** ואף אם אמרה באמת ובקבלת שבועה גמורה מאי: **בדידה קיימא כו'.** בתמיה. הגט אינו אלא מדעת האיש וצריך למוסרו לה על התנאי ואם לא התנה בשעת נתינה תנאי שלה אינו כלום ואפי' אמרה קודם לכן ולא דמי לממון דמשעבד נפשיה בדיבוריה: **בשעת מתן מעות.** התנה על מנת כן קונה הכל ואם לאחר מתן מעות התנה אין בדבריו כלום: **דרדקא קרעיה.** בתמיה. וכי לא אדם גדול הוא לא קרעו אלא טעם: **אני אומר אסמכתא קניא.** הייתי רגיל לומר קנה הכל דאסמכתא קניא אבל מניומי אלוק עלי והחזירני מדברי. והא אסמכתא היא הבטחה בעלמא לסמוך על דבריו שאם לא ימלא דבריו יתן לו שום מאתים במנה: **רבי יוסי.** בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שפרע מקלת חובו והשליש את שטרו כו': ואיבעית

פטומי מילי. [א] מילי בעלמא הוא. דוקא הכא שכבר עמדו על סוף לקנות שלא באחריות והיה מצטער הלוקח שלא היה מתרלה המוכר למוכרה באחריות והוא לא היה רולה להניח מלקנותה בשביל כן ולהכי הוי פטומי מילי בעלמא אבל אם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לך שדי דאי טרפי לה מיגך כו' לא הוי פטומי מילי אלא תנאי גמור כי בודאי לא נתכוון לוקחו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר ונפקא מיניה למ"ד [אחריות] לאו טעות סופר הוא או לשאר תנאים וכן בסמוך מיירי שנתרלה וגמר בדעתו ובפיו לגרש בלא תנאי והיא באתה לנחמו בדבריה:

קמ"ל. פירוש דכי נמי מדעתה דידה מקנה לה אינו חוזר דגם היא לא אמרה אלא פטומי מילי משמע הכא דש"מ המגרש אשה סתם אם עמד אינו חוזר בגט וכן משמע כמי שאחזו (גיטין דף עה: ושם) שהולכך שמואל לתקן בגיטא דשכיב מרע אם מתי יהא גט ואם לאו לא יהא גט ומכאן מקשה ר"ת על פ"ה ור"ח דפי' הא דאמר רב הונא במי שאחזו (שם דף עב: ושם) גיטו הרי הוא כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופי' דאסתם ש"מ קאי דכשנתן גט סתם אם עמד חוזר כמו במתנה ומיהו י"ל סוגיא דהכא ושמואל פליגי אדרב הונא דה"נ פליגי עליה התם רבה ורבא ושוב מקשה ר"ת אם על פירושו ומפרש דרב הונא אמתניתין דהתם קאי אמיהוא אם מתי מחולי זה כו' אבל בשנתן סתם מודה רב הונא דאינו יכול לחזור ושם (ד"ה אמר) מפורש:

לאחר מתן מעות **לא קנה אלא** בנגד מעותיו. וא"ת יקשה כדפריך בסמוך מי קא"ל קני לגוביינא והלא אמר ליה קני הכל לסוף ג' והכל אינו קונה ולכך אף כנגד מעותיו לא יקנה ואע"ג דלעיל בפרק הזהב (דף מח: ושם) אמרינן גבי ערבון שקונה כנגד ערבונו אע"פ שהתנה עמו כפליים התם לפי שנותן ערבון לקנות כנגדו עד שיביא שאר מעות ויקנה הכל אלא שמתנה שאם יחזור בו מוכר שיקנה כפליים וי"ל דהכא ה"פ לאחר מתן מעות לא קנה אלא אם התנה עמו קני לגוביינא קני כנגד מעותיו וא"ת כי התנה נמי לגוביינא לא ליקני דאסמכתא הוא כדפירש לקמן וי"ל דהכא רב הונא קאמר לה דאמר בשעת מתן מעות קנה הכל אע"ג דבשאר אסמכתא לא קני והטעם מפרש בסמוך וה"נ שלא בשעת מתן מעות קני לכל הפחות כנגד מעותיו:

ומניומי אמר אסמכתא לא קניא. כלומר החזירני מדברי כדפי' בקונ' וא"ת אלא מניומי נמי קבלה רב נחמן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח. ושם) מרבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ומיהו יש ספרים דגרסי הלכה כר' יוסי ואי אפשר לגרוס כן כדמוכח בפרק [ג] (ארבעה נדרים) (נדרים דף כז.) גבי ההוא [ד] דאתפיס זכוותיה בב"ד ואמר אי לא אתינא עד תלתא יומין ליבטלו זכותי ולא אתא אמר רב הונא בטילין זכוותיה ופריך והא אסמכתא היא ומשני שאני הכא דאתפיס ופריך כל היכא דאתפיס לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקלת חובו והשליש שטרו כו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ועוד ק' דאמאי פריך התם אדרב הונא מדרב נחמן והא רב הונא פליג עליה הכא ואמר בשעת מתן מעות קונה הכל ואית ליה דאסמכתא קנייא [ה] ומיהו לרב הונא יש ליתן טעם דבשעת מתן מעות לא חשיב לה אסמכתא דהתם בנדרים ודאי הוי אסמכתא דאין חפץ שיתקיים הקנם והגזומא אלא מתנה כך להסמיך חבירו על דבריו אבל הכא על דעת כן מלוהו מעותיו שתהא השדה משועבדת בידו אם לא יתן לו עד שלש שנים אבל לרב נחמן דאמר דאף לאחר מתן מעות קונה הכל לא יתכן טעם זה ומפרש ר"י טעם שזה לשניהם דהכא קני טפי מבעלמא שבתחילת המשכנתא הוי קנא כעין מקח וממכר שמקנה לו כל הקרקע להשתעבד לו בחורת משכון וגם עשה לו טובה בהלואה הלכך כשמתרלה לו שיהא שלו אם לא יתן לו עד ג' שנים יש בדעתו לקיים ולא להסמיכו על דבריו אמר כן אלא גומר בדעתו להקנות לו לרב הונא כדאית ליה ולרב נחמן מקמי דהדר ביה כדאית ליה ומשום דעדיפא הך אסמכתא משאר אסמכתא אתי שפיר [ו](נמי) למניומי ולרב נחמן בתר דאהדריה מניומי דמהני הכא מעכשיו בלא ב"ד חשוב ובפ"ג דנדרים (דף מ:) אמרי' והלכתא אסמכתא קניא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב וסתם קנו מיניה היינו קנין סודר וקנין סודר אינו אלא מעכשיו דלא מהני לקנות בו אחר זמן כיון דבהיא שעתא כבר הדר סודר למרי' כדאמר בפרק השותפין בנדרים (דף מח:) [ב] אלמא בשאר אסמכתות אפי' מעכשיו לא קני אלא דוקא בב"ד חשוב ומיהו קנס שעשין בשעת שידוכין מהני אפילו לא קנו בב"ד חשוב כיון שנהגין בו כל העולם מידי דהוי אסיטומתא דלקמן (דף עד.) דקניא ועוד דבדין הוא להתחייב כל החוזר בו כיון שמביאים את חבירו וכן אם קבל עליו המלמד בשעה שהשכירוהו קנס אם יחזור בו ולא נמלא מלמד אחר מזומן אין זה אסמכתא דלא חשיב גזום כיון שמפסידו והוי כמו (לקמן דף קד.) אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דלאו אסמכתא היא וא"ת בפרק ארבעה נדרים דפריך מרב נחמן ארב הונא טפי ה"ל למיפרך דרב הונא אדרב הונא אית ליה הכא דאסמכתא לא קני אע"פ דתפיס המלוה והוי כמו אתפיס דהתם דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה וי"ל דהתפיסה דהכא דהוי במקרקעי לא חשיב כאתפיס דהתם דהוי במטלטלי [ג] ור"ת תירץ אקושיא דלעיל דלא קשיא דרב הונא דאמר הכא בשעת מתן מעות קנה אדרב הונא דנדרים דהכא קני משום דתפיס מלוה גופיה ולעיל בפרק הזהב (דף מח:) דלא קני מוכר הערבון אע"ג דתפיס ליה היינו משום דלא קני לוקח כפליים דאיהו לא תפיס:

מי

מסורת הש"ס

(א) עי' תוס' גיטין עה. מד"ה לאפוקין, (ב) ולקמן עג: קד: קט. קח: ב"מ קסח. קעג: סנהדרין כד:), (ג) ועיל מח: וש"נ), (ד) דף סה:), (ה) ל"ל כפ' ג' דנדרים, (ו) רש"ל מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומניומי וכו' גבי הוה גברא דאתפיס: (ב) בא"ד ומיהו לרב הונא. נ"ב כלומר אבל בלא ר"נ לא קניא דרב הונא אדרב הונא דבסוגיא דנדרים משמע דתופס כפשטות אלינא דרב הונא דאסמכתא לא קניא וכאן ס"ל דקניא בשעת מתן מעות דיש ליתן טעם דבשעת מתן מעות על דעת כן הלוהו כו' אבל לר"נ ליכא לאחרוני שהולכך מניומי להחזירו. אע"פ שהיה יודע מילתיה דר' אבהו משום דכאן קנה יותר כיון שעל דעת כן הלוהו עד שהחזירו מניומי שהרי ר"נ ס"ל דאף לאחר מתן מעות קונה הכל אע"פ דליכא למימר שע"ד כן הלוהו:

גליון הש"ס

גמ' ביון דלוקח בני לאתנויי. עיין כתובות דף פג ע"א תוס' ד"ה כדרב כהנא:

הגהות הגר"א

(א) תוס' ד"ה פטומי כו'. נ"ב עי' הג"א ומש"ב: (ב) שם ד"ה ומניומי. אלמא בשאר כו'. נ"ב ורמב"ם כתב דכל מעכשיו קנה: (ג) שם ור"ת תירץ כו'. נ"ב וכ"ד הרמב"ם וכתב דבערבון באמת קנה המוכר ועי' רש"י שם ד"ה דיו כו' שכתב כדברי תוס' דלא קנה וכ"ד ש"פ:

עין משפט נר מצוה

נה א ב ג מיי' פי"ח מהל' מכירה הל"ג וכב"מ שם טוש"ע יו"ד סי' קעד סעי' ח וס"ע בטוש"ע ח"מ סי' כז סעי' ח וסעי' ז וע"ש:

נו ד מיי' פ"ו מהל' מלוה הל' ד ועיין בהשגות ובמגיד משנה שם לאוין קלג טוש"ע יו"ד סי' קפד סעי' ד וטוש"ע ח"מ סי' כז סעי' ט:

נז ה מיי' שם ופי"ח מהל' מכירה הל' ג ועי' בכ"מ שם וע"ש פב טוש"ע ח"מ סי' כז סעי' ט:

מוסף רש"י

אסמכתא. הבטחת בזמנא שאלה מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך (לעיל מח:) הייני דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דאסור שהוא יכול לגלח ופעמים שמגלחין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסותר ונלנו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב קסח.). לא קניא. ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך (שם).

אי קפיד בדמי קני. פי׳ בקונטרס אם מקפיד במכירת חפציו שלא לפחות משויו קנה קשה דמ״כ הל״ל דלא ליתזלו מטלטלין ומאי קאמר דלא ליתזל ארעיה ועוד דהא דמקפיד למכרן בפחות משויין דלמא משום דידע דאסמכתא לא קניא אע״ג דאית ליה לאהדורי אזוזי אי לא אסמכוה היינו משום דליקו בהימנותיה אבל למכור בפחות לא וכן מה שפירש אי קפיד בארעא למוכרה אפי׳ בשוויה ואי קני ואמאי דלמא קפיד משום דאסמכתא לא קניא ונראה לפרש אי קפיד בדמי שהקפיד בשעת הלואה ליקח עליה שוויה בזה התנאי א״כ דעתו היה לשקעה ביד המלוה ופריך דלמא כי היכי דלא ליתזל ארעיה אינו רוצה לעשות שום תנאי שיש בו אזול אלא אי קפיד בארעא שאינו רוצה לעשות תנאי זה בשום קרקע אלא בזו א״כ אין בדעתו לפדותה:

ואי אמר קני לגובייניה מי קני הא **אסמכתא היא.** וא״ת והא משמע בסוף פירקין (דף עג.) דלא הוי אסמכתא אלא היכא דאין בידו אע״ג דלא גזיס כי ההוא דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבן ליה לו היכא דגזיס אע״ג דבידו כי ההיא [1]דאם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי אבל אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא (שם) דלא גזיס ובידו לא חשיבא אסמכתא והכא מאי אסמכתא איכא אם נותן לו קרקע במוכו וי״ל דחשיב כמו גזיס לפי שאין אדם רגיל למכור קרקעותיו כלל ובסמוך גבי חמרא דאמרא למכירה קאי התם נמי כמו גזיס חשיב לפי שעדיין לא היה זמן מכר היין ונותנו עתה בזול:

התם זביני הכא הלואה. פירש בקונטרס הכא הלואה ומתחזי כרבית שמתחילה בהלואה בא לידו וכריבית קלוה דמי ואין אבק רבית בדבר הלואה אלא בדבר מכר כגון המרבה בפירות דמתניתין וקשה דאם כן פליג רב נחמן אדרבינא דאמר ברים פירקין (דף סב.) משכנתא בלא נכייתא בדיינו אין מחזירין ועוד דאמר לקמן בשמעתין משכנתא בחמרא דמסלקי אבל טפי לא מפקינן מיניה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד דמשמע לפירוש הקונטרס דבמסקנא לרב נחמן מחילה בטעות הוא מחילה בר מהלואה משום דמיחזי כרבית ובכל דוכתין משמע דמחילה בטעות לא הוא מחילה לרב נחמן בחזקת הבתים (ב״מ דף מח. ושם ד״ה אמר) גבי רב ענן דשקיל בידקא בארעיה א״ל מחילה בטעות הוא ולעיל ברים המפקיד (דף לה.) גבי ההוא דאפקיד כיפי דאמר שומא בטעות הואי ותני נמי (זיר דף לא.) ב״ה אומרים הקדש טעות אינו הקדש ובספ״ק דגיטין (דף יד.) אמרינן כל קנין בטעות חוזר [ה] ומפר״ת הכא הלואה דהלוה לא הקנה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא לא קניא נמלא דהוי מחילה בטעות שמתחילה בהלואה בא לו וכרבית קלוה דמי ואין אבק רבית בדבר הלואה אלא בדבר מכר כגון המרבה בפירות דמתניתין (לעיל ס.):

הוה

איבעית אימא [1]דאמר ליה קני מעכשיו א״ל [2]מר ינוקא ומר קשישא בני דרב חסדא לרב אשי הכי אמרי נהרדעאי משמיה דרב נחמן האי אסמכתא בזמניה קניא בלא זמניה לא קניא א״ל כל מידי בזמניה קני בלא זמניה לא קני דלמא הכי קאמריתו אשכחיה בגו זמניה וא״ל קני קני בתר זמניה ואמר ליה קני לא קני מאי טעמא מחמת כיסופא הוא דקאמר ליה ולא היא דאפילו בגו זמניה נמי לא קני והאי דקאמר ליה קני קא סבר כי מטי זמניה לא ליתי ליטרדן אמר רב פפא האי אסמכתא זימנין קניא וזימנין לא קניא אשכחיה דקא שתי שכרא קני דקא מהפך אזוזי לא קני א״ל רב אחא מדפתי לרבינא דלמא [3]לפכוחי פחדיה קא שתי אי נמי אינש אחרינא אסמכיה אזוזי אלא אמר רבינא אי קפיד בדמי ודאי קני אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא דלמא סבר כי היכי דלא תיתזיל ארעיה אלא אמר רב פפא [4]אי קפיד בארעא ודאי קני ואמר רב פפא אף על גב דאמור רבנן אסמכתא לא קניא אפותיקי הויא למיגבא מינה א״ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא מי קאמר ליה קני לגובייניה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא ואי אמר קני למיגבא מיניה קני סוף סוף אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אלא אפותיקי דקאמר רב פפא מאי היא [5]דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה באחריות א״ל אי טרפו ליה מנאי מגבית לי מעידי עידית דאית לך [6] אמר ליה מעידי עידית לא מגבינא לך דבעינן למיקם קמאי אלא מגבינא לך מעידית אחרים דאית לי לסוף טרפוה מיניה אתא בדקא שקיל לעידי עידית סבר רב פפא למימר מעידית א״ל והא קיימא א״ל רב אחא מדפתי לרבינא ולימא ליה כי אמרי לך אנא [7]מגבינא לך דהוה עידי עידית קיימא השתא קיימא ליה עידית במקום עידי עידית רב בר שבא הוה מסיק ביה רב כהנא זוזי א״ל אי לא פרענא לך ליום פלוני גבי מהאי חמרא סבר רב פפא למימר כי אמרינן אסמכתא לא קניא הני מילי בארעא דלאו לזבוני קיימא אבל חמרא כיון דלזבוני קאי כזוזי דמי א״ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא הכי אמרי׳ משמיה דרבה [8]כל דאי לא קני אמר רב נחמן [9]השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קניא הדר ארעא והדרי פירי למימרא דסבר רב נחמן [10]מחילה בטעות לא הויא מחילה והאיתמר [11]המוכר פירות דקל לחבירו אמר רב הונא עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו ורב נחמן אמר [12]אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ואמר רב נחמן [13]מודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה התם זביני הכא הלואה אמר רבא

ואיבעיא אימא מסני׳ דא״ל מעכשיו קנה. אם לא אתן לך [1][14] עד שלש שנים דלאו אסמכתא היא אלא קנין גמור היא שע״מ מכר גמור החזיק בה מעכשיו בדמים הללו ואחולי אחיל גביה וזה קיבל עליו שאם יחזיר לו מעותיו עד שלש שנים יקבלם והפירות לרבי יהודה לוקח אוכלן ולרבנן משלשין אותן: **בזמניה קניא.** קס״ד הגיע זמן ולא נתן לו מעותיו: **בלא זמניה.** קודם שהגיע: **אשכחיה.** לוה: **בגו זמניה.** וא״ל קני לא אפדנה עוד: **קני.** דגמר ואקני דאי לא למה ליה למימר ליה הלא אין יכול עכשיו לתובעו: **לא ליתי ליטרדן.** ולחייה בעלמא משום כיסופא: **אשכחיה.** ביום הזמן: **דשתי שיכרא.** בחנות. אין זה עצם לחזור אחר פדיון שדהו ודעתו לשקעה: **לפכוחי פחדיה.** להפיג דאגתו שדואג על המעות דכתיב (תהלים קד) ויין ישמח: **אי קפיד בדמי.** אם מקפיד במכירת חפציו שלא לפחות משוויין: **ודאי קנה.** אינו חס אם תשקע שדהו: **דלא תיתזיל ארעיה.** שאם ירצה אותו מחזיר אחר מעות ומוכר נכסיו בפחות מוזיל קרקעותיו ועלולים אנוס הוא ולא גמר ומקני: **קפיד בארעא.** שלא ימכור שום קרקע אפילו בשוויין **למיגבא** (ב) **ביה מיניה.** קונה בה כנגד מעותיו ואם בא לפרוע המעות לאחר זמן לא יקבלם: **סוף סוף אסמכתא היא.** דלא א״ל קני לגובייניה אלא אם אינו נותן לך מכאן ועד שלש שנים הדר הויא לה אסמכתא דכל דאי אסמכתא הוא: **אלא אפותיקי דרב פפא היכי דמי.** דגבי אסמכתא תיהוי אפותיקי: **דא״ל לא יהא לך פרעון אלא מזה.** אף בתוך שלש שנים ואם אין אני נותן לך מגופה כנגד מעותיך עד שלש שנים תהא כולה שלך בהא אמר רב פפא דאע״ג דלא קניא למיהוי כוליה דידיה לאחר ג׳ אפותיקי הוי למגבי מיניה דבלאו אסמכתא נמי שייה אפותיקי: **מגבית לי.** כנגד מעותי מעידי עידית דאית לך: **כידקא.** שטף. נהר שטפה לעידי עידית וכשבא זה לגבות מן העידית כפי תגאו אמר לו לא תיגבי אלא מציונית אחרת שיש לי: **כי אמינא לך אנא.** לגבות מעידית: **גבי מהאי חמרא.** ופסק דמים ולבסוף אייקר: **והדרא פירי.** [2] לאחר שלש אם אכלן לוקח: **מחילה בטעות.** כי האי דהמוכר סבר שהיא קנייה לגוקח ומן הדין אוכל פירות ומוחל על אכילתו: **מוכר פירות דקל.** קודם שחנטו פירותיו: **עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו.** אם בא לחזור בו קודם שחנטו פירותיו מוזר [3] דאפילו למ״ד (יבמות דף נג.) אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי שבא לחזור אחר שבא לעולם: **משבאו לעולם אינו יכול לחזור בו.** דקסבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בשעת המכר שיהיה המכר חל לכשיבא לעולם: **אף משבאו בו׳.** דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: **לא מפקינן מיניה.** שהרי כל זמן שלא חזר מחל על אכילתו. ואע״פ שבטעות שלא היה יודע שיוכל לחזור מחילה היא: **הכא הלואה היא.** ומיחזי כרבית

סו: [1] (ע״ב פרש״י כתובות פט: ד״ה מר ומר׳ ב״ב ז: ד״ה מר ינוקא), [2] (תענית יג: ע״ב), [3] (נ״ק קו.), [4] מעידית מגבינא ר״מ, [5] יבמות נג., [6] גי׳ רש״ל לך לגי׳ שנים, [7] (לקמן קד:).

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ואיבעית וכו׳ אם לא אתן לך מכאן ועד שלש שנים: (ב) ד״ה למיגבא מיניה כל״ל ותיבת ביה נמחק:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ אי קפיד בארעא כו׳. כ״ב רי״ף ורמב״ם בסמיעוה דס״ל דדבה דאמר לקמן כל דאי לא קני קני פליג אהא (ועמ״ש בריגיגא בח״מ סי׳ כ״ז ס״ק כ״ב): [ב] שם א״ל מעידי עידית כו׳. כ״ב הטור ס״ס ק״ב כתב אם התנה לשלם מעידית וה״ל עידי עידית ונפסדה כו׳ ולמד מעובדא דכאן ול״ע (כמ״ש בט״ז ס״ס ק״ב דלא בהס״ך שם): [ג] רש״י ד״ה והדרא פירי לאחר כו׳. נ״ב וכ״כ הרא״ש וש״פ דבתוך שלש אינו אסור אלא משום רבית ואבק רבית הוא ממש״ל ס״ב א׳ ועתוס׳ ס״ז א׳ ד״ה פירי כו׳ והרמב״ם כתב אף בתוך שלש וכשיטת הרי״ף כתס״ש בתוס׳ ד״ה הא״ל ע״ש: [ד] שם ד״ה עד שלא דאפי׳ למ״ד כו׳. נ״ב וכן לענין דאקני לב״ע: [ה] תוס׳ ד״ה התם. ומפר״ת כו׳. נ״ב ע׳ הג״א שהקשו ע״ז הפירוש אבל הרא״ש מפרש כפרש״י ופירש דכאן בהאיכא מיירי דידע ומחל דאז הוי מחילה אבל משום רבית אסור ע״ש:

מוסף רש״י

מר ינוקא ומר קשישא. שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא ולעזיר קורין לו מר ינוקא (כתובות פט:). המוכר פירות דקל לחבירו. בימות הגשמים, אמר רב הונא עד שלא באו לעולם. אם בא למזור בו קודם נכון, אלא המילנות מולילין, יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו. דכי אתו מיל זכיני (יבמות צג:).

מסורת הש״ס

עין משפט נר מצוה

נח א מיי׳ פי״ח מהל׳ ממיר׳ הל׳ ז ופי״ז מהל׳ מלוה ולוה הלכה ד ועי׳ בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פב טוש״ע י״ד סי׳ קסד סעי׳ ד וטוש״ע מ״מ סי׳ מ׳ ח סעי׳ ט וסעי׳ יד:

נט ב ג טוש״ע מ״מ שם סעי׳ ט בהג״ה:

ס ד מיי׳ פי״ח מהל׳ ממיר הל׳ ו סמג עשין עב טוש״ע מ״מ סי׳ ח סעי׳ יג:

סא ה מיי׳ פ״ו מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ד ועיין בהשגות ובמ״מ סמג לאוין קנב טוש״ע י״ד סי׳ קכד סעי׳ ד וטוש״ע מ״מ סי׳ ח סעי׳ [ו] יג:

סב ו טוש״ע מ״מ סי׳ לשם סעי׳ ב בהג״ה:

סג ז ח מיי׳ פכ״ג מהל׳ ממיר הל׳ ב סמג עשין פב טוש״ע מ״מ סי׳ רט סעי׳ ד:

הוה יתיבנא קמיה דרב נחמן ובעי לאותביה אונאה ואודיק חזיתן איילונית והרי אונאה דמחילה בטעות היא ולא הויא מחילה ואודיק חזיתן איילונית הרי איילונית דמחילה בטעות היא והויא מחילה דתנן [6]א"הממאנת [ב]והשנייה [ג]והאיילונית אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ולא היא לא אונאה הויא תיובתיה ולא איילונית מסייע ליה לא אונאה תיובתיה דלא ידע דאיתיה אונאה דמחיל גביה ולא איילונית מסייע ליה דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאישות ההיא [ד]איתתא דאמרה ליה לההוא גברא זיל זבין לי ארעא מקריביי אזל זבן לה א"ל אי הוו לי זוזי מהדרת לה ניהלי א"ל את ונוולא אחי אמר רבה בר רב הונא [ה]כל את ונוולא אחי [ו]אמר (א) סמכא דעתיה ולא גמר ומקני ארעא הדרה פירי מאי [ז]רבית קצוצה הוו ויוצאין בדיינין או דילמא כי אבק רבית הוו ואין יוצאין אמר רבה בר רב הונא מסתברא כי אבק רבית הוו ואין יוצאין בדיינין וכן אמר (ח) רבא כי אבק רבית הוו ואין יוצאין בדיינין אמר ליה אביי לרבה משכנתא מאי התם טעמא מאי משום דלא קץ ליה הכא נמי לא קץ ליה או דילמא התם זביני הכא הלואה א"ל התם טעמא מאי משום דלא קץ ליה הכא נמי לא קץ ליה אמר רב פפי [ט]עבד רבינא עובדא וחשיב ואפיק פירי דלא כרבה בר רב הונא אמר [י]מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא הא משכנתא באתרא דמסלקי אכל שיעור זוזי מסלקינן ליה [יא]אכל טפי לא מפקינן מיניה ולא מחשבינן משטרא לשטרא ובדיתמי אכל שיעור זוזי מסלקינן ליה [יב] אכל טפי מפקינן מיניה ומחשבינן משטרא לשטרא אמר רב אשי השתא דאמרת אכל טפי לא מפקינן מיניה [יג]אכל שיעור זוזי נמי מסלקינן ליה בלא זוזי מאי טעמא סלוקי בלא זוזי אפוקי מיניה הוא הוי אבק רבית [יד]ואבק רבית אינה יוצאה בדיינין [טו] עבד רב אשי עובדא ביתומים קטנים כגדולים

הוה יתיבנא. כי אמר ומודינא דאי שמיט ואכיל כו': **ובעי לאותביה לאונאה.** דתנן (לעיל דף נח.) דמחזיר לו אונאה ואע"ג דמדעת נתן לו הואיל וטעה אלמא מחילה בטעות לאו מחילה היא: **ואודיק.** השגיח בי ודאה שהיה בדעתי להשיב על דבריו: **חזיתן איילונים.** קדמני להראותי טעמא לדבריו מאיילונית כדלקמן: **דממאנת.** קטנה יתומה שהשיאתה אמה לדעתה אמרו חכמים יכולה לומר דמן המורה אין מעשה קטנה כלום ואמה אינה זוכה בה לקדשה ורבנן הוא דתקון נשואין ליתומה שלא יהגו בה מנהג הפקר וישמרנה בעלה והם אמרו דסגי לה במיאון: **אין לה כתובה.** ואף מה שהכניסה לו בנדוניתה ומאתן בכתובתה וכל שכן מאתים שתיקנו לאשה משום דבעל כרחיה נפקא: **שנייה.** שניות לעריות שגזרו חכמים בפ' שני דיבמות (דף כ.) אין לה כתובה דקנסא הוא דקנסינן לה מפני שמרגילתו עליה כדאמרינן ביבמות (דף פה:): **והאיילונית.** דוכרניתא דלא ילדה לשון איל. אין לה כתובה שמקמו טעות דלאו אדעתא דהכי נסבה ואע"ג דכי מחלה היא נדוניא דילה למוסרה בידו טעות הוא מחילה בטעות הוא מחילה: **ולא פירות.** נכסים שנפלו לה בירושה אחר שנשאת תיקנו חכמים שהבעל אוכל פירות ולה תיקנו תחתיהן שאם נשבית אייב לפדותה משלו. ואלו אף על פי שאין להם תקנת פירות שאם נשבית לא יפדנה דלא קיימא בה ואותביך לאינתו אפילו הכי לכשתלא לא יחזיר לה פירות שאכל: **ולא בלאות.** הכניסה לו בגדים בנדוניתה אפי' יש מהם קיימים לא יחזיר בלאותיהן. אלמא מחילת אכילת פירות אע"פ שבטעות מחלה לו מחילה היא: **דלא ידע.** שנתאנה לילחול הלכך אין כאן מחילה ואפילו בטעות: **דניחא לה דניפוק עלה קלא שמא דאישות.** ואפי' יודעת שאין נשואיה נשואין רצונה להאכילו: **א"ל.** מוכר לשליח: **אי הוה לי זוזי מהדרת לי.** רוצה אני שתקבל מעותי: **את ונוולא אחי.** אתה והיא קרובים אתם ותתרצו ביניכם. ונוולא לשון אדמי בין בזכר בין בנקבה כשרוצה לומר אתה והוא או אתה והיא כך ראיתי בתשובת הגאונים. ואני אומר שזה שמה: **משכנתא מאי.** משכן לו שדה ולא קץ עמו לאכול פירות לשם רבית אלא סתם והוא ירד ועשה ואכל: **הכא נמי לא קץ ליה.** ופליג אדרב נחמן דאמר לעיל הדרא ארעא והדרי פירי: **וחשיב.** כמה אכל פירות ואפקינהו מיניה: **באחרא דמסלקי.** במקום שנהגו להלוות סתם ומלוה אוכל פירות ולא פסק עמו בגנייתא כדלקמן ונהגו לסלק את המלוה ממנה בכל עת שתשיג יד הלוה למעות: **אכל כשיעור זוזי.** כפי מה שנמכרין הפירות בשוק ובא הלוה לפניו ומבע ואמר איני רוצה שיאכל פירותי ברבית ישומו פירות שאכל ויעלם בחובו אילו הוו לי זוזי (ב) לא מסלקינן ליה השתא נמי פירי אכל זוזי דידי נינהו: **מסלקינן ליה.** ואע"ג דאבק רבית הוא ואינה יוצאה בדיינין הני מילי לבתר דשקליה אבל זה זריז הוא ואינו מניחו לאכול אלא כדי הקרן: **אכל טפי לא מפקינן מיניה.** דאבק רבית הוא ואינה יוצאה בדיינין: **ולא מחשבינן משטרא לשטרא.** אם חייב לו מעות בשטר אחר אין העודף בזה שאכל פרעון לחוב השטר האחר דהאי אפקינן מיניה הוא מה שאכל בכר: **וביתומים.** אם שדה זו של יתומים היא: **אכל טפי מפקינן מיניה.** שב"ד שבעיר מניהן של יתומים והרי הם שליטים לעשות משפט והם לא מחלו על העודף שאכל והוה ליה כמאן דסלקוה משעתא דאכל שיעור זוזי: **לא מסלקינן ליה בלא זוזי.** [ד] עד שיתן לו כל שיעור מעות הלוואתו (ג) וכיון דכי אכלינהו להך לאו בתורת פרעון אכלינהו הוה ליה אבק רבית משעת אכילה ואינה יוצאה בדיינין וכי סלקוהו משדה זו בלא זוזי אפוקי מיניה אבק רבית שאכל הוא. והאי דנקט לעיל אתרא דמסלקי דאילו אתרא דלא מסלקי שנהגו לאכול המשכונא שיש הקצובות למנהגן ואילו הוו ליה זוזי לא מצי מסלקי ליה הכל מודים דכל אותן השנים כמכר הוא אלו ואי נמי אכל שיעור זוזי לא מסלקינן ליה:

כגדולים

בטעות ולא הוי מחילה ולכך הדרי פירי אבל אם היה נותנו בתורת רבית לא הוי הדרי דאבק רבית הוא אבל התם גבי פירות דקל זביני ולא מחילה בטעות היא דנהי דיכול לחזור מ"מ אין לו לחזור כי היכי דליקו בהימנותיה ולכך אית לן למימר דאפילו היה יודע שיכול לחזור לא היה חוזר ורבא דהוה בעי לאותביה מאונאה היה סבור דטעמא דרב נחמן דלא מפקינן באי שמיט ואכיל משום דמחילה בטעות הוא מחילה ולפי סברת רבא היה משיבו ומביא ראיה מאיילונית: **הממאנת** והשנייה **והאיילונית אין להן כתובה פירות ומזונות ובלאות.** בפי"ב דכתובות (דף קז:) תניא כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי הבעל חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה ואיילונית נמי יש לפרש בענין זה למזונות שאמר מיאון ואחר שנמלאת איילונית לא אצטריך דפשיטא דלית לה מזוני ושנייה אין לפרש בישבא תותיה דהא מילתא דפשיטא דהא אפילו אלמנה לכ"ג דאית לה כתובה אין לה מזונות היכא דיתבא תותיה כדאמר בש מותרות (יבמות דף פה. ושם) בעמוד והולא קאי מזוני אית לה וכשהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה לא אצטריך דהא אלמנה לכ"ג כה"ג נמי אין לה כדמסיק בש מותרות אלא לאחר מיתה איירי דס"ד דיש לה כמו לאלמנה כדאמרי' התם:

ובלאות. פי' בקונט' שהכניסה לו בגדים בנדוניתא אפילו יש מהן קיימין לא יחזיר ואי אפשר לומר כן דבכל מקום שמיירי בבלאות קיימין מזכיר בהדיא קיימין כדאמר סוף פרק אע"פ (כתובות דף סג:) מרדה הפסידה בלאותיה קיימין ובסוף אלמנה [ניזונית] (שם דף קא:) נמי אמרינן זנתה לא הפסידה בלאותיה קיימין ובהדיא אמרינן בפ' אלמנה (שם.) בגמרא דהך משנה לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי אלן ברזל אית לה ופירך אהייא איליטא אממאנת ואאיילונית אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ואי דליתנהו אידי ואידי לא שקלה אלא אשנייה אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ואי דליתנהו איפכא מבעי ליה ומסיק לעולם אשנייה ובליתנהו וקנסוה רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידה אלא הכי בלאות דקתני הכא היינו בלאות שאין קיימין ופירות דקתני לאו בפירות שאכל קאמר דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה אלא אצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט והם עדיין בעין אי נמי תקנת פירות קאמר דאין לה כגון שנשבית ולותה ופדתה עצמה ואחר כך מיאנה דומיא דמזונות (ה):

פירי מאי ברבית קצוצה דמי ויוצאין. [ה] אע"ג דמשמע הכא דאי הדרו פירי לא הדרו אלא מטעם דהוי רבית קצוצה מכל מקום רבינא דאפיק פירי ע"כ לאו מהאי טעמא דהא אית ליה בריש פירקין (לעיל דף סב.) דמשכנתא בלא נכייתא בדיינין אין מחזירין ממלוה לוה אלא ג"ל דטעמא דרבינא משום דהויא מחילה בטעות ולא הוי מחילה ודוקא בזביני כעין עובדא דרבה בר רב הונא אפיק רבינא פירי ולא בהלואה ור"ת מפרש הכא כרבית קצוצה דמי לא מטעם רבית קצוצה יוצאים אלא כלומר משום דמחילה בטעות לא הויא מחילה ויוצאים כמו רבית קצוצה דיוצאה או דילמא הויא מחילה ואין יוצאים כאבק רבית דאין יוצאים בדיינין ואין נראה דמה לו לתלות מחילה בטעות ברבית קצוצה אבל טעמא דרבינא הויא ודאי משום מחילה כדפרישית:

במישלם

סד א מיי' פכ"ד מהל' מישאת הל' ה סמג עשין מא טוש"ע אה"ע סי' קיז סעי' ה ופסי' קנה סעי' יז:

סה ב מיי' שם הל' ב ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע אה"ע סי' קמז סעי' ד:

סו ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

סז ד ה מיי' פ"ו מהל' מלוה הל' ד עיין מ"מ ופי"ח מהל' מכירה הל' יב סמג עשין פב ולאוין קנג טוש"ע מ"מ סי' קפב סעי' יב וסי' רז סעי' מ וטוש"ע י"ד סי' קעד סעי' ג:

סח ו ז מיי' פ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג שם טור י"ד סי' קעד כל הסוגיא וע"ש שיש בה פירושי' שונים:

מוסף רש"י

המממאנת והשנייה והאיילונית אין להן לא כתובה. ממאנת משום דמעצמה יוצאה, שהיה קנסא דרבנן הוא כדאמרינן ביבמות בפ' יש מותרות (פה:) מפני שהיא מרגילתו לנושאה, שהיה מפסדת כלום בנשואין, שהיה נפסלת בהן וולדה כשר, איילונית משום דמקא טעות הוא (כתובות קז:). ולא פירות. דין פירות והוא פירקונה שתיקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה, דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה, וכן מזונות נמי תנאי כתובה הוא, ובפרק בתרא (שם קז:) אמרינן כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות, אי אתה יכול לומר ביושבת תחתיו שהרי בעלה חייב במזונותיה, אלא שאם הלך למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה אינו משלם (שם ק: ע"ש). ולא בלאות. שתקי בגדים שהכילה לו בשומת ולבשן הוא, אינו מחזירן לה ביליאתה (שם).